

Arkiv mot demens

Demens är ett plågsamt tillstånd, både för den drabbade och för omgivningen. Den är framförallt förlust av minnet. En demensdrabbad kan gå ut ur sitt hus, och sedan vet han inte vilket hus det är eller var dörren finns. Den demensdrabbade lever i ständig osäkerhet, och den kan i sin tur ge upphov till aggressivitet.

Också familjer, grupper och församlingar kan drabbas av något som liknar demens, en minnesförlust som gör att man tappat kontakten med sitt förflutna och därmed med sig själv. Identiteten faller sönder. Man vet inte varifrån man kommer. Allt är bara här och nu, och detta här och nu är riskfyllt. Man känner sig ständigt hotad, och man har ingenting att falla tillbaka på. Eller också kan följden bli att man låter sig ledas och utnyttjas till vad som helst. Man liknar mankurterna, som Tjingiz Ajtmatov berättar om i en av sina böcker. De var fångar hos en stam på tajgan. Man band om deras huvuden med skinnremсор från en nyslaktad kamel. Sedan satte man dem i brännande sol, och efter några dagar hade de förlorat minnet. När de såldes som slavar betingade de dubbelt pris.

Svenska kyrkans församlingar hade ett kraftigt motmedel mot kollektiv demens genom sina välskötta arkiv. Här kunde man följa de enskilda medlemmarnas historia, liksom församlingens. I de bevarade pålysningsböckerna kunde man lära känna gudstjänstlivet under nästan ett sekel. Genom protokoll och kassaböcker kunde man lära känna förtroendevalda från två århundraden. I en särskild avdelning fanns klassböcker från söndagsskolan, församlingsblad, agendor.

Vid kyrkans skiljande från staten tog staten över arkiven. Församlingens minne forslades bort till ett centralt arkiv och blev i alltför många fall bortglömt där. Församlingar drabbades av något som liknade demens. Framsynta församlingsmedlemmar insåg vad som hände. På Slätthögs pastorsexpedition stod snickaren och kyrkvärden Börje Fransson kväll efter kväll och kopierade allt material, som skulle föras bort. Med hjälp av sin hustru Eva-Britta sammanställde han bl.a. ur arkivets material den stora boken om församlingen.

Deras insats bör inspirera många församlingar att börja arbeta med att bygga upp nya arkiv mot församlingsdemens. Det första steget är att samla in sådant som finns i församlingens många hem: församlingsblad, agendor, begravningshandlingar, sångblad, konfirmandanteckningar, fotografier, agendor för bröllop och begravning. Prästfamiljerna kan bidra med predikomanuskript, i stiftsböckerna kan finnas artiklar som berör församlingen. Äldre medlemmar kan skriva ner minnen och berättelser. Steg för steg kan församlingens identitet höja sig över glömskans yta som när Vasaskeppet lyftes upp från havsbotten. Nästa steg är givetvis att presentera arkivet, att berätta, skriva, visa allt det innehåller – och då växer intresset och församlingens självkänsla.

När vi återerövrar församlingens minne blir vår värld större. Vi blir lösta ur det trångsynta här och nu. Vi blir trygga i vetskapen om var vi kommer ifrån. I behandlingen av demensdrabbade ingår minnesträning. Det behövs även i församlingslivet. Att bygga upp ett församlingsarkiv kan i bästa fall också vara friskvård, att förebygga kollektiv demens.

Christian Braw